

CONTRIBUȚIA CLASEI MUNCITOARE DIN ORAȘUL CARANSEBEȘ LA REDRESAREA ECONOMIEI NAȚIONALE ÎN PERIOADA 23 AUGUST 1944 — 30 DECEMBRIE 1947

În domeniul industriei, ramură de bază a economiei noastre pentru sprijinirea eforturilor materiale în condițiile participării României alături de puterile aliate în războiul dus împotriva Germaniei hitleriste, apoi pentru refacerea întregii economii naționale, trebuie să remarcăm că forțele politice democratice în frunte cu Partidul Comunist Român au trecut la abolirea legislației de tip fascist impusă în perioada celui de al doilea război mondial și introducerea unor noi reglementări de muncă, în condițiile afirmării clasei muncitoare ca singura forță politică capabilă să conducă noile prefaceri economice și sociale din țara noastră.

În contextul marilor acțiuni politice inițiate în perioada 23 august 1944 — 30 decembrie 1947 de către clasa muncitoare din județele Caraș și Severin, detașamentul muncitoresc din Caransebeș ocupă un loc de frunte și această afirmație se susține mai ales prin intensa activitate desfășurată în perioada 1923—1929 de către sindicatul muncitorilor din industria lemnului aflat sub directa îndrumare a Partidului Comunist Român, cât și prin numeroasele acțiuni cu caracter revendicativ consemnate în perioada 1920—1944.

După înlăturarea dictaturii antonesciene, în condițiile participării României cu întregul său potențial militar la eliberarea teritoriului patriei de trupele hitleriste și continuarea luptei pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, o primă direcție în care au acționat forțele democratice din țara noastră a fost consolidarea pozițiilor politice ale partidelor politice democratice din coaliția guvernamentală și în primul rând a Partidului Comunist Român în înfruntarea — de acum — deschisă cu partidele istorice care dețineau încă pozițiile importante în aparatul de stat, influențând și dirijând evoluția economiei naționale.

În contextul acestor mari bătălii politice se înscrie și marea manifestație organizată la 30 noiembrie 1944 de către P.C.R. și sindicatele muncitorești în orașul Caransebeș, unde sutele de muncitori și-au manifestat simpatia față de reprezentanții P.C.R. din guvernul prezidat de generalul Sănătescu, cerându-se cu această ocazie și înlocuirea prefectului județului Severin¹. În același timp manifestații și-au exprimat gratitudinea față de Regimentul 96 Infanterie din Caransebeș, citat pe armată pentru faptele sale de vitejie împotriva cotoritorilor hitleriști².

O a doua direcție în care au acționat forțele democratice în această perioadă o constituie reluarea activității sindicale unite, înainte chiar

¹ FAS Caransebeș, fond *Parchetul Tribunalului Caransebeș*, dos. 23/1944, f. 32.

² *Ibidem*.

de apariția decretului lege din 20 ianuarie 1945 privind organizarea sindicatelor. Printre obiectivele prioritare pe care sindicatele și le-au propus a fost crearea unor condiții omenești de muncă și viață pentru familiile lor cât și mobilizarea tuturor oamenilor muncii pentru menținerea și sporirea producției în pofida unor greutăți inerente momentului caracterizat prin haos economic și tendința cercurilor capitaliste de a sustrage capitalul din sfera producției, orientându-l spre sferele neproductive ale economiei naționale³.

Astfel este consemnat la 27 octombrie 1944 un memoriu al muncitorilor de la Industria lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș“ din Caransebeș (Balta-Sărată) adresat conducerii acestei importante fabrici de mobilă din Banat prin care muncitorii solicitau — în condițiile creșterii vertiginose a prețurilor la articolele de strictă necesitate — o majorare a salariilor de 100—200%, precizându-se că s-a luat de către patronat legătura cu firma „Moroieni“ din Zăvoi pentru stabilirea creșterii salariilor cu aceleași procente⁴.

După apariția decretului-lege din 20 ianuarie 1945-amintit mai sus-prima atestare a comitetului de fabrică de la acest important obiectiv economic poartă data de 22 martie 1945, fiind constituit din 11 membri⁵.

În memoriul din 4 aprilie 1945 comitetul de fabrică își axa doleanțele pe majorarea salariilor muncitorilor, funcționarilor, maștrilor și ucenicilor cu 40%, pe garantarea prețurilor la articolele de primă necesitate și în special la untură, slănină și brânză procurate prin economatul fabricii și pe majorarea sporului de scumpete cu 40% pe lunile aprilie și mai. Concomitent direcțiunea fabricii a luat la cunoștință hotărîrea muncitorilor de a lucra și 10 ore pe zi timp de o lună pentru a majora producția⁶.

Avîndu-se în vedere faptul că forțele democratice în frunte cu P.C.R. au luptat în această perioadă pentru epurarea aparatului de stat, pentru înlăturarea din întreprinderi și instituții a legionarilor și celor care se dovediseră a fi susținătorii idealurilor grupărilor politice de dreapta, comitetul de fabrică obține dreptul de a-și da avizul atît la angajarea cât și la concedierea muncitorilor, funcționarilor și maștrilor⁷. Pentru bunul mers al acestei fabrici de mare importanță era și reconstruirea halei gaterelor și fierăstraiei distruse în urma bombardamentului aviației germane din 14 septembrie 1944, noua administrație orașenească dînd o decizie în acest sens la 5 aprilie 1945⁸.

Mobilizîndu-și întregul potențial uman, fabrica de mobilă din Caransebeș și-a reconstruit în cursul anului 1945 părțile avariate, astfel că la sfîrșitul anului „fabrica cu toate secțiile a funcționat complet“⁹.

Conștientizarea politică a muncitorilor caransebeșeni reiese cu pregnanță și dintr-un alt memoriu înaintat direcțiunii fabricii din Balta-

³ M. Fătu, *Un vot decisiv (noiembrie '46)*, București, 1972, p. 25.

⁴ FAS Caransebeș, fond *Industria lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A.“*, dos. 253/1943, f. 3.

⁵ *Idem*, dos. 274/1945, f. 8.

⁶ *Idem*, filele 12—14.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Idem*, fond *Primăria orașului Caransebeș*, dos. 2/1945, f. 1.

⁹ *Idem*, fond *Industria lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A.“*. dos. 298/1947, f. 10.

Sărată la 27 iunie 1945 prin care, pe lângă cererea de salarizare a muncitorilor la nivelul colegilor lor de la fabrica din Pîncota, județul Arad, s-a cerut și scoaterea din producție o dată pe săptămîină a unui număr de 5 lăcătuși care să repare uneltele agricole ale țărănilor nevoiași¹⁰. Ajutorarea țărănimii la repararea inventarului agricol viza să antreneze în viltoarea revoluției mase tot mai mari, care — în virtutea unor interese specifice — se ridicau la luptă nu numai pentru înfăptuirea propriilor interese, ci și pentru a rezolva problema fundamentală a momentului și anume problema puterii¹¹.

Înrăutățirea situației economice interne agravată ca urmare a lipsei unor articole de primă necesitate, a dezorganizării transporturilor și lipsei unor materii prime și semifabricate, la care s-a adăugat și tergiversarea rezolvării unor probleme de ordin social de către patroni, au determinat comitetul de fabrică de la Industria lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A” să activeze mult mai intens pentru rezolvarea unor doleanțe urgente ale muncitorilor. La tratativele purtate în luna ianuarie 1946 a participat și un reprezentant al Confederației Generale a Muncii¹².

Principalele cereri ale comitetului de fabrică se refereau la angajarea unui sanitar pentru intervenții în caz de accidente de muncă sau alte nevoi, acordarea primei de producție, verificarea acordului în toate secțiile începînd cu 14 ianuarie 1946, înzestrarea economatului cu articole de primă necesitate alimente și textile pentru muncitori ș.a.¹³. La cererea comitetului de fabrică, direcțiunea este obligată să acorde în mod gratuit hrană pentru 10 copii orfani, crearea unui fond de 300.000 lei pentru ajutorarea elevilor care urmează școlile secundare, acordarea de lemne de foc pentru muncitori ș.a.¹⁴.

Intrarea în vigoare a contractelor colective de muncă pe ramuri industriale definitive prin grija Comitetului Central al Frontului Unic Muncitoresc vor constitui în tot anul 1946 un reazim sigur al clasei muncitoare pentru îmbunătățirea situației sale materiale și a condițiilor de muncă.

Ca urmare a acestui important eveniment între 15—17 februarie 1946 au avut loc tratative între comitetul de fabrică și reprezentanții Industriei lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A” Caransebeș care au urmărit rezolvarea unor doleanțe precum încadrarea maștrilor, salarizarea muncitorilor cu ora și în acord, încadrarea personalului de la calea ferată industrială și acordarea de lemne de foc¹⁵. Aceste doleanțe vizau completarea contractului colectiv de muncă și intrau în vigoare de la 1 decembrie 1945¹⁶.

În același timp reprezentanții muncitorilor caransebeșeni din industria lemnului au avut consultări cu reprezentanții comitetului de fabrică de la Industria de lemn Pîncota, pentru stabilirea unor norme

¹⁰ Idem, dos. 274/1945, f. 20.

¹¹ Mihai Fătu, *op. cit.*, p. 22.

¹² FAS Caransebeș, fond *Industria lemnului „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A”*, dos. 294/1946, f. 39.

¹³ *Ibidem*, f. 1.

¹⁴ *Ibidem*, filele 39—42.

¹⁵ *Ibidem*, filele 6—8.

¹⁶ *Ibidem*.

comune pentru salarizarea muncitorilor începînd cu 1 februarie 1946¹⁷. La dezbaterile care au avut loc la 16 martie 1946, alături de comitetul de fabrică au participat la tratative și reprezentanții sindicatului forestier din localitate și ai comisiei locale a sindicatelor unite, urmărindu-se modul de aplicare a contractului colectiv de muncă¹⁸. Consiliul de administrație al firmei „Mundus și Borlova-Armeniș S.p.A” a fost nevoit să accepte unele ajutoare lunare pe perioada 1 martie — 31 mai 1946 echivalente cu impozitele pe salarii și cotizațiile plătite de muncitori la Casa de Asigurări Sociale și acordarea unor produse alimentare¹⁹.

La începutul lunii iunie 1946 se reiau tratativele între comitetul de fabrică și consiliul de administrație, reprezentanții muncitorilor cerînd aplicarea contractului colectiv de muncă, acordarea unui spor de 80% la salariul brut, cronometrarea acordurilor conform contractului colectiv, construirea de barăci pentru muncitori, repararea locuințelor vechi și dotarea economatului cu îmbrăcăminte și încălțăminte pentru muncitori și membrii familiilor lor²⁰. Direcțiunea fabricii a refuzat satisfacerea integrală a pretențiilor muncitorilor, însă sub presiunea celor adunați în fața birourilor în ziua de 17 iunie 1946 s-a acordat ficăru muncitor un spor de 4000 lei pentru ziua lucrată din luna iunie cît și distribuirea unor cantități de cereale în mod gratuit prin economat²¹.

În condițiile politice și sociale în care întregul popor se pregătea să participe la alegerile din 19 noiembrie 1946, muncitorii de la fabrica din Balta Sărată vor purta tratative cu patronii la 31 octombrie, accentul punîndu-se pe o mai bună salarizare în condițiile măririi producției, acordîndu-se compensații în acord (prime de producție) celor care în condițiile muncii de 8 ore vor produce mai mult²². Cu ocazia tratativelor din 31 octombrie comitetul de fabrică a impus patronatului ca 10 copii din regiunile bîntuite de secetă să fie hrăniți la cantina fabricii, urmînd ca muncitorii să se îngrijească de cazarea lor²³. Această măsură de ordin umanitar cerută de muncitori în condițiile cînd regiuni întinse ale patriei erau bîntuite de flagelul secetei este o grăitoare mărturie a puterii clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român de a conduce destinele societății, de a rezolva situații dintre cele mai grele, impunînd patronilor propriile hotărîri, care se identificau cu năzuințele întregului popor.

Conjugarea tuturor eforturilor pentru depășirea unor greutăți inerente acestei prime perioade a revoluției populare în patria noastră a avut drept rezultat la sfîrșitul anului 1947 utilizarea în proporție de 90—100% a două dintre secțiile fabricii din Balta-Sărată și anume fabrica de mobilă și fabrica de furnire și placaje, cea de a treia secție (cea de cherestea) întîmpina încă unele greutăți în ceea ce privește aprovizionarea cu materii prime²⁴.

Toate aceste succese pe tărîm economic s-au datorat în primul rînd clasei muncitoare condusă de clarviziune de Partidul Comunist Român

¹⁷ *Ibidem*, f. 9.

¹⁸ *Ibidem*, filele 10—12.

¹⁹ *Ibidem*, fila 18.

²⁰ *Ibidem*, fila 21.

²¹ *Ibidem*, fila 25.

²² *Ibidem*, filele 19—20.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Idem*, dos. 299/1947, f. 18.

pentru înfăptuirea marilor deziderate ale primei etape ale revoluției populare din patria noastră care a avut ca punct culminant abolirea monarhiei. Acest act de rezonanță al istoriei poporului român a fost salutat cu căldură de locuitorii orașului Caransebeș care din acest moment s-au angajat plenar pe calea unor transformări structurale, contribuind alături de întregul popor la făurirea noii orânduiri în patria noastră.

CONSTANTIN BRĂTESCU

DER BEITRAG DER ARBEITERKLASSE DER STADT CARANSEBEȘ ZUR
WIEDERHERSTELLUNG DER NATIONALÖKONOMIE IN DER ZEITSPANNE
23. AUGUST 1944 — 30. DEZEMBER 1947

(Zusammenfassung)

In der Zeitspanne vom 23. August 1944 bis 30. Dezember 1947 hatte die Arbeiterklasse der Stadt Caransebeș an den großen politischen Kämpfen unter der Leitung der R.K.P. teilgenommen.

Nach der Wiederaufnahme der werkschaftlichen Tätigkeit haben besonders die Arbeiter der Holzindustrie „Mundus și Borlova — Armeniș Sp. A“ aus Caransebeș eine intense Bewegung für menschlichere Arbeitsbedingungen, Lohnerhöhungen, den Wiederaufbau der von Bomben zerstörten Fabrikshallen und das Erhöhen der Produktion, entfaltet.